

method of working with a children's choir. Thus, the effectiveness of the formation of a choral thesaurus in the process of conducting and choral training is significantly influenced by choral disciplines. This requires appropriate planning and organization of the educational process, preparation of its methodological support.

The task of higher education institutions, which train future teachers of music, is to promote the enrichment of the content of education through appropriate planning and organization of the educational process and the preparation of its methodological support. Pedagogical conditions for the embodiment of professional and pedagogical abilities of a music teacher is the possession of psychological and pedagogical knowledge, history and theory of vocal and choral performance, methods of organizing vocal and choral work with children.

Keywords: conductor-choral training, choral thesaurus, teacher of musical art, vocal and choral music, methods of working with a children's choir, vocal and choral music for children.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-148.2020.22>

УДК 124.5:37.014.53

Суладій І. М.

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто аксіологічні основи демократизації освіти. Істотний вплив на процеси демократизації освіти спричинює сформована на засадах гуманізму система цінностей особистості, в якій на особливу увагу заслуговують такі її елементи, як права людини, толерантність, справедливість, солідарність тощо. Цінності спрямовують, організовують, орієнтують поведінку людини на визначення цілей діяльності. Людина пізнає світ крізь призму цінностей, і протягом усього життя вони регулюють її соціальну поведінку. Зокрема, права людини окреслюють межі державної влади й обов'язки держава щодо громадян. Толерантність відтіняє їх активну життєву позицію, сформовану на підставі визнання універсальних прав та основних свобод людини. А справедливість і солідарність не дозволяють нівелювати особистість та надати їй підтримку з огляду на спільну відповідальність. До того ж в умовах глобальної екологічної кризи, яка залишає людству обмежений тимчасовий інтервал на вирішення проблеми свого виживання, екологічна безпека постає як пріоритетна цінність вищого порядку, на розвиток якої мають бути спрямовані усі засоби навчально-виховного впливу на різних етапах підготовки молодого покоління до життя.

Ці та інші демократичні цінності є основою Педагогічної Конституції Європи, яка визначає принципи і методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття.

Таким чином, сучасна освіта виходить із загальнолюдських цінностей, узгоджених з конкретними цінностями інших етнокультур; має на меті самореалізацію особистості; орієнтується на розвиток особистості, що відбувається цілісно, у єдності розуму і відчуттів, душі і тіла; утверджує права людини на вільний вибір змісту, форм, режиму освіти; здійснюється за умов державної та громадської підтримки, уваги, співпраці, а не формального керівництва.

Ключові слова: гуманізація освіти, демократизація освіти, демократичні цінності, цінності освіти.

Формування системи цінностей особистості на основі гуманізму постає

аксіологічною платформою демократизації освіти. Ще гуманістичні цінності філософії Відродження, які визначали уявлення про людину як вищу цінність і "міру всіх речей" зумовили, відповідно, орієнтацію у вихованні на природу людини, її гармонію; усвідомлення ролі освіти й виховання як головного засобу реалізації людиною її земного призначення; розуміння виховання як процесу становлення й розвитку (саморозвитку) особистості, як засобу розкриття її природних здібностей; необхідність розумового, фізичного та морального виховання, як основних компонентів усебічного та гармонійного формування особистості; узгодженість мети, змісту та принципів виховної діяльності на основі гуманності, поваги до особистості дитини, пошук ефективної методики виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей [4, с. 17]. Сьогодні принципи гуманізму постають як основа вдосконалення людських відносин на основі толерантності, суверенітету особистості, орієнтації на працю, любов, співчуття, милосердя й повагу. Гуманізм лежить в основі формування людини духовної з високими моральними якостями і високим рівнем професійної компетентності, розвитку свідомості, світогляду, світовідчуття, духовно-моральних цінностей [5].

Як відомо, цінності спрямовують, організовують, орієнтують поведінку людини на визначення цілей діяльності. Людина пізнає світ крізь призму цінностей, і протягом усього життя вони регулюють її соціальну поведінку. Відповідно до гуманістичної теорії А. Маслоу і К. Роджерса сучасна освіта: виходить із загальнолюдських цінностей, узгоджених з конкретними цінностями інших етнокультур; має на меті самореалізацію особистості; орієнтується на розвиток особистості, що відбувається цілісно, у єдності розуму і відчуттів, душі і тіла; утверджує права людини на вільний вибір змісту, форм, режиму освіти; здійснюється за умов державної та громадської підтримки, уваги, співпраці, а не формального керівництва [2, с. 28].

Аксіологічна платформа демократизації освіти ґрунтується на таких гуманістичних та одночасно загальнолюдських цінностях як права людини, толерантність, справедливість, солідарність, екологічна безпека тощо.

Права людини як інституційна, правова, морально-етична і цивілізаційна основа задекларованих на національному і міжнародному рівнях європейських цінностей набули особливої актуальності в умовах демократизації суспільного життя, управління та освіти. Ці права окреслюють межі державної влади, оскільки визначають ту сферу життєдіяльності індивідів, у яку держава не може втручатися, й ті обов'язки, які має держава щодо громадян. Пріоритет прав людини щодо прав держави є основоположною цінністю демократії. Демократія як політична система виникла і розвивається передусім у межах держави, з якою пов'язані її основні інститути. Тому питання про співвідношення прав людини і прав держави пов'язане з соціально-правовою природою держави. Так, ідея правової держави передбачає обмеження її могутності на користь громадянського суспільства і гарантування пріоритету прав громадян щодо прав держави, а соціальний характер держави спрямований на забезпечення громадянських прав для всіх членів суспільства [12, с. 94]. Права і свободи людини є тією цінністю, яка репрезентована в усіх формах і процедурах

демократії. Для захисту і реалізації цієї цінності існує демократія. Вона має сенс тільки з огляду на те, що кожна людина є носієм певних невідчужуваних прав і свобод, навіть за умови, коли багато хто з громадян нехтує цими правами, зневажає їх. Конституційний правовий порядок є такою системою відносин, за якої всім надається найбільша з можливих свобода самодіяльності і самовизначення [6].

Демократична політична освіта, в свою чергу, ґрунтується на визначенні основних гуманістичних цінностей і насамперед свободи й гідності кожної особистості, її природних невід'ємних прав. Вона допомагає індивідові правильно оцінити відповідний суспільний лад, усвідомити своє місце і роль у державі, права й обов'язки. Головна мета політичної освіти – навчити людину адекватно орієнтуватися в складному і суперечливому сучасному світі, представляти і захищати свої інтереси, поважаючи інтереси і права інших людей, спільно з іншими розв'язувати загальні проблеми [3, с. 12].

Незважаючи на те, що полем дії прав людини є “вертикальні” стосунки між людиною і державою, а толерантність має так звану “горизонтальну” природу і стосується взаємин між людьми, витоки в толерантності й прав людини однакові. Тому виховання в індивіда толерантності починається з прищеплення йому знань про права і свободи з метою забезпечення їх реалізації і зміцнення прагнення кожного до захисту прав інших [1, с. 281].

Сучасна демократична держава неможлива без утвердження толерантності та дотримання норм права. Бо толерантність, як зазначається у Декларації принципів толерантності (1995 р.), “це не лише моральний обов'язок, але й політична і правова потреба. Толерантність – це не поступка, поблажливість або потурання, а насамперед сформована на підставі визнання універсальних прав та основних свобод людини активна позиція”. Більш того, “толерантність – це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (у тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність – це поняття, що означає відмову від догматизму і абсолютизму, утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини. Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим” [7].

Толерантність сьогодні сприймається як нова ідеологія європейської молоді. “Завдання сучасної школи, зазначає В. Андрущенко, характеризує місію освіти у вихованні толерантності, дати молоді розуміння того, що права людини – це не лише права кожного, це передусім права Іншого. Як писав А. де Сент-Екзюпері: “Якщо я чимось на тебе не схожий, я тебе цим не принижую, а навпаки нагороджую” [1, с. 93-94].

Окрім того, толерантність, означаючи “поважання, сприйняття та розуміння

багатого різноманіття культур нашого світу” [7] виступає невід’ємною складовою патріотизму зразку початку XXI століття. Останній передбачає не лише любов до власного народу, а й пошанування інших, повагу до кожної людини, незалежно від її раси, національності, громадянства, релігійних вірувань тощо. Це вимагає, перш за все, формування високої культури міжнаціонального спілкування, в основі якої повинні лежати наступні гуманістичні принципи: повага індивіда гарантується його повагою до інших людей; дотримання вимог культури плюралізму думок; розв’язання суперечностей і конфліктів відбувається на основі збереження гідності суперника; людина – основа, початок і кінець суспільства [14].

Поліетнічне освітнє середовище сьогодні постає як найадекватніший та найефективніший інструмент виховання та прищеплення молодому поколінню почуттів толерантності та поваги до людей іншої культури, релігії, національності, світогляду тощо.

Справедливість як одна з форм моральної поведінки, а також фундаментальна цінність етичної свідомості розглядається сьогодні переважно в комплексі з іншими категоріями, такими як “доброзичливість”, “свобода”, “шанобливість”, “рівність” [13]. Справедливість як моральна категорія оцінює суспільну дійсність, яку слід зберегти або змінити з позицій належного, як політична цінність вона означає, передусім, свободу, однакову для всіх, рівність прав і рівність всіх перед законом. Справедливість передбачає також рівні можливості для розвитку індивідуальних здібностей і прагнень, суспільну підтримку особистих зусиль кожного. Саме тому справедливість є несумісною із знищенням індивідуальності або нівелюванням особистості.

Соціальна справедливість прагне рівності у свободі самовизначення та самореалізації особистості. Дотримання принципу соціальної справедливості в умовах демократизації соціального простору, повинно забезпечувати адекватну соціальну мобільність, згідно якої кожна людина матиме можливість потрапити на свій соціальний рівень самотужки, оволодіти тим соціальним статусом, на який вона заслуговує. Природна та соціальна диференціація членів суспільства, що лежить в основі та підтримується демократією, повинна набувати позитивного значення і регламентуватися рівністю права [15, с. 30].

Солідарність як суспільне явище характеризує горизонтальні зв’язки взаємодії і співпраці на противагу вертикальним зв’язкам влади і залежності. Класики соціологічної думки (О. Конт, Е. Дюркгейм, М. Ковалевський) трактували солідарність як головну силу, що згуртовує суспільство, створює суспільне ціле. Сьогодні солідарність характеризують як єдність переконань і дій, взаємодопомогу та підтримку членів соціальної групи, кругову поруку, спільну відповідальність. Солідарність, зазначає російський дослідник А. Окара, можна визначити як принцип соціального існування, що передбачає об’єднання ресурсів і можливостей суб’єктів соціальних відносин для досягнення спільних цілей, при цьому інтереси кожного з суб’єктів знаходяться у рівновазі з інтересами спільноти. Солідарність варто розглядати як механізм соціальної регуляції, збереження та розвитку колективного організму, який дозволяє

максимально використовувати можливості усіх членів суспільства заради їхнього індивідуального та спільного блага [10]. Проблематика солідарності у сучасному дискурсі розглядається поряд із такими етичними основами буття, як етика ненасильства, проблеми довіри та вільної лояльності, а також пов'язаними з ними механізмами самоорганізації та синергетичної взаємодії, технології “м'якої влади” тощо.

Справедливість і солідарність як суспільні цінності та принципи соціальної організації можуть відтворюватися у навчально-виховному процесі на усіх рівнях безперервної освіти, бути покладені в основу позакласної та позааудиторної роботи.

Екологічна безпека в умовах глобальної екологічної кризи, яка залишає людству обмежений тимчасовий інтервал на вирішення проблеми свого виживання, постає як пріоритетна цінність вищого порядку, на розвиток якої мають бути спрямовані усі засоби навчально-виховного впливу на різних етапах підготовки молодого покоління до життя. Зокрема, В. Дідков, виокремлює принаймні чотири етапи залучення дітей до світу природи. На першому етапі дітей вчать бачити і розуміти красу навколишнього світу; мета другого – сформувати в молодших школярів потребу не лише споглядати, але й бережливо ставитися до природи, охороняти і збагачувати її; на третьому етапі учні усвідомлюють, що природа не є чимось відстороненим від людини, що людина – це своєрідний вихованець її: через спілкування з природою людина виховує в собі найкращі моральні якості. Четвертий етап – становлення екологічної відповідальності у випускників школи як основної риси особистості на основі системних знань про екологічні проблеми сучасності і можливості впровадження концепції сталого розвитку сучасної цивілізації і навколишнього середовища [8].

Отже, на відміну від наведених вище демократичних цінностей, які на ранніх етапах соціалізації особистості можуть бути засвоєні дитиною лише опосередковано, цінності екологічної безпеки інтеріоризуються, починаючи з раннього дитинства через поступове пізнання довкілля. Результатом інтеріоризації цінностей екологічної безпеки є формування екологічної культури людства як головного засобу збереження і відтворення системи “суспільство – природа”. Екологічна культура, як справедливо зауважує В. Крисаченко “звернена до двох світів – природного довкілля і внутрішнього світу людини. Своїми цілями вона спрямована на створення бажаного устрою чи ладу в природі, і на виховання високих гуманістичних смисложиттєвих цінностей та орієнтирів у людському житті” [9, с. 14]. Важливішими завданнями екологічної культури, а отже й екологічного виховання, є формування у громадян раціонального природокористування, вміння бачити екологічні наслідки, почуття відповідальності перед нинішніми та майбутніми поколіннями та та. [8].

Мало того, екологічна безпека може стати тією цінністю, на основі якої відбуватиметься в найближчому майбутньому процес пошуку миролюбного співіснування між різними націями і державами, адже екологічна проблема, вийшовши на глобальний рівень, все більше змушує окремі держави відшукувати нові механізми співробітництва і партнерства з метою

забезпечення власної екобезпеки. Екологічна проблема, таким чином, може стати новим чинником культурно-комунікативного прориву у відносинах між різними народами [1, с. 250].

Наведені вище загальнолюдські демократичні цінності, зокрема прав людини, толерантності, солідарності та екологічної безпеки, наряду з миролюбством та суто моральними цінностями милосердя, совісті та відповідальності стали основою Педагогічної Конституції Європи [11], що визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. Вона передбачає, що "підготовлений на такій ціннісній основі новий вчитель повинен бути здатним до "стирання" образу іншого як "ворога"; формування толерантності, зваженості і миролюбності; утвердження екологічного світогляду; виховання поваги до прав людини, демократії і солідарності" [11, с. 444], що стане надійним підґрунтям до реальної демократизації освіти.

Підсумовуючи зазначимо, що аксіологічна платформа демократизації освіти ґрунтується на таких гуманістичних та одночасно загальнолюдських цінностях як права людини, толерантність, справедливість, солідарність, екологічна безпека. Ці демократичні цінності наряду з миролюбством та іншими суто моральними цінностями стали основою Педагогічної Конституції Європи, що визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття, здатного готувати підростаюче покоління до життя в умовах демократії.

Використана література :

1. Андрущенко В. П., Андрущенко Т. В., Савельєв В. Л. Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір. Київ : "МП Леся", 2014. 460 с.
2. Барліт О. Аксіологічні аспекти громадянської освіти. *Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід* : матеріали Першої науково-практичної конференції (Острого, 19 черв. 2013 р.) / відп. ред. О. С. Батішева. Острого : ГО "Центр демократичного лідерства, Національний університет "Острозька академія", 2013. С. 27-29.
3. Береза В. Демократизація суспільних відносин як головна умова функціонування політичної системи і просвітництва [Електронний ресурс]. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія. Філософія. Педагогіка. Психологія* : збірник наукових праць. Вип. 37 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; [редкол. В. П. Андрущенко [та ін.], Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 37. С. 10-17. Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
4. Год Б. В. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в епоху європейського відродження : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.0. Харків, 2005. 44 с. .
5. Гончар Д. А. Філософська рефлексія проблеми гуманізації освіти в XXI столітті. *Вісник НТУУ "КПІ"* : Філософія. Психологія. Педагогіка. 2012. Вип. 2. С. 24-30.
6. Горбатенко В. Ценностные аспекты реформирования политической системы Украины. *Политический менеджмент*. 2006. № 3. С. 9-12.
7. Декларация принципов терпимости Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года [Электронный ресурс]. Режим доступа : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_503
8. Дідков В. Формування екологічної свідомості і культури засобами освіти та виховання особистості [Електронний ресурс]. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія* : збірник наукових праць. Вип. 21 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; редкол. В. П. Андрущенко [та ін.], Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. С. 24-30. <http://www.ird.npu.edu.ua/files/didkov.pdf>
9. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика. Київ : Заповіт, 1996. 352 с.

10. Окара А. Н. Социальная солидарность как основа нового “миростроительного” проекта [Электронный ресурс]. *Синергия*. 2010. № 9. Режим доступа : http://www.perspektivy.info/rus/nashe/socialnaja_solidarnost_kak_osnova_novogo_mirostroitel'nogo_projekta_2010-04-01.htm
11. Педагогічна Конституція Європи / Андрущенко В. Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. Київ : “МП Леся”, 2014. С. 441-449.
12. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні. Проблеми теорії і практики. Київ : Б.в., 2000. 600 с.
13. Творин Є. Б. Справедливість як необхідна умова суспільного розвитку [Електронний ресурс]. *Мультиуниверсум: философский альманах*. 2005. № 48. Режим доступа: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Tvorin.htm
14. Ткаченко Г. Деякі аспекти гуманізації освіти в контексті глобалізації і вимог Болонського процесу. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.2. С. 15-18. Режим доступа: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_64.exe?...
15. Шевченко З. В. Соціальна справедливість як головний чинник суспільної диференціації в умовах демократизації соціального простору. *Розвиток демократії і демократична освіта в Україні* : матеріали V Міжнародної конференції: Тези доповідей. 8-10 листопада 2007 р. Київ, 2007. С. 30.

References :

- [1] Andrushchenko V. P, Andrushchenko T. V., Saveliev V. L. Konstytutsializatsiia osvithnoho prostoru Yevropy: aksiolohichni vymir. Kyiv : “MP Lesia”, 2014. 460 s.
- [2] Barlit O. Aksiolohichni aspekty hromadianskoi osvity. *Aktualni problemy hromadianskoi osvity: ukraïnskyi ta zarubizhnyi dosvid* : materialy Pershoi naukovykh-praktychnoi konferentsii (Ostroh, 19 cherv. 2013 r.) / vidp. red. O. S. Batishcheva. Ostroh : HO “Tsentr demokratychnoho liderstva, Natsionalnyi universytet “Ostrozka akademiia”, 2013. S. 27-29.
- [3] Bereza V. Demokratyzatsiia supilnykh vidnosyn yak holovna umova funktsionuvannia politychnoi systemy i prosvitnytstva [Elektronnyi resurs]. *Visnyk instytutu rozvytku dytyny. Seriia. Filosofiia. Pedagogika. Psykholohiia* : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 37 / Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova ; [redkol. V. P. Andrushchenko [ta in.]. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2015. Vyp. 37. S. 10-17. Rezhym dostupu : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
- [4] Hod B. V. Ideia vsebichnoho y harmoniinoho vykhovannia osobystosti v epokhu yevropeiskoho vidrodzhennia : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.0. Kharkiv, 2005. 44 s. .
- [5] Honchar D. A. Filosofska refleksiiia problemy humanizatsii osvity v XXI stolitti. *Visnyk NTUU “KPI” : Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika*. 2012. Vyp. 2. S. 24-30.
- [6] Gorbatenko V. Cennostnye aspekty reformirovaniya politicheskoy sistemy Ukrainy. *Politicheskij menedzhment*. 2006. № 3. S. 9-12.
- [7] Deklaraciya principov terpmosti Utverzhdena rezolyuciej 5.61 Generalnoj konferencii YuNESKO ot 16 noyabrya 1995 goda [Elektronnyj resurs]. Rezhim dostupa : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_503
- [8] Didkov V. Formuvannia ekolohichnoi svidomosti i kultury zasobamy osvity ta vykhovannia osobystosti [Elektronnyi resurs]. *Visnyk instytutu rozvytku dytyny. Seriia: Filosofiia. Pedagogika. Psykholohiia* : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 21 / Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova ; redkol. V. P. Andrushchenko [ta in.]. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2012. S. 24-30. <http://www.ird.npu.edu.ua/files/didkov.pdf>
- [9] Krysachenko V. S. Ekolohichna kultura: teoriia i praktyka. Kyiv : Zapovit, 1996. 352 s.
- [10] Okara A. N. Socialnaya solidarnost kak osnova novogo “mirostitel'nogo” proekta [Elektronnyj resurs]. *Sinergiya*. 2010. № 9. Rezhim dostupa : http://www.perspektivy.info/rus/nashe/socialnaja_solidarnost_kak_osnova_novogo_mirostitel'nogo_projekta_2010-04-01.htm
- [11] Pedagogichna Konstytutsiia Yevropy / Andrushchenko V. Konstytutsializatsiia osvithnoho prostoru Yevropy: aksiolohichni vymir / V. P. Andrushchenko, T. V. Andrushchenko, V. L. Saveliev. Kyiv : “MP Lesia”, 2014. S. 441-449.
- [12] Skrypniuk O. V. Sotsialna, pravova derzhava v Ukraini. Problemy teorii i praktyky. Kyiv : B.v., 2000. 600 s.
- [13] Tvoryn Ye. B. Spravedlyvist yak neokhidna umova suspilnoho rozvytku [Elektronnyi resurs]. *Multyuniversum: fylosofskyi almanakh*. 2005. № 48. Rezhym dostupu : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Tvorin.htm

- [14] Tkachenko H. Deiaiki aspekty humanizatsii osvity v konteksti hlobalizatsii i vymoh Bolonskoho protsesu. *Nova pedahohichna dumka*. 2013. № 1.2. S. 15-18. Rezhym dostupu : www.irbis-nbu.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..
- [15] Shevchenko Z. V. Sotsialna spravedyvist yak holovnyi chynnyk suspilnoi dyferentsiatsii v umovakh demokratyzatsii sotsialnoho prostoru. *Rozvytok demokratii i demokratychna osvita v Ukraini* : materialy V Mizhnarodnoi konferentsii: Tezy dopovidei. 8-10 lystopada 2007 r. Kyiv, 2007. S. 30.

СЫЛАДИЙ И. М. Основы аксиологий демократизации образования.

В статье рассмотрена аксиологическая основа демократизации образования. Существенное влияние на процессы демократизации образования вызывает сформированная на принципах гуманизма система ценностей личности, в которой особенного внимания заслуживают такие ее элементы, как права человека, толерантность, справедливость, солидарность и тому подобное. Ценности направляют, организуют, ориентируют поведение человека на определение целей деятельности. Человек познает мир через призму ценностей, и на протяжении всей жизни они регулируют его социальное поведение. В частности, права человека очерчивают пределы государственной власти и обязанности государство относительно граждан. Толерантность оттеняет их активную жизненную позицию, сформированную на основании признания универсальных прав и основных свобод человека. А справедливость и солидарность не позволяют нивелировать личность и оказать ей поддержку, учитывая общую ответственность. К тому же в условиях глобального экологического кризиса, оставляющего человечеству ограниченный временной интервал на решение проблемы своего выживания, экологическая безопасность выступает как приоритетная ценность высшего порядка, на развитие которой должны быть направлены все средства учебно-воспитательного воздействия на разных этапах подготовки молодого поколения к жизни.

Эти и другие демократические ценности являются основой Педагогической Конституции Европы, которая определяет принципы и методологию философии и политики процесса подготовки нового учителя для объединенной Европы XXI века.

Таким образом, современное образование исходит из общечеловеческих ценностей, согласованных с конкретными ценностями других этнокультур; преследует цель самореализации личности; ориентируется на развитие личности, происходящее целостно, в единстве разума и ощущений, души и тела; утверждает права человека на свободный выбор содержания, форм, режима образования; осуществляется в условиях государственной и общественной поддержки, внимания, сотрудничества, а не формального руководства.

Ключевые слова: гуманизация образования, демократизация образования, демократические ценности, ценности образования.

SYLADIJ I. Bases of axiologies of democratization of education.

The article considers the axiological foundations of democratization of education. Substantial influence on the processes of democratization of education is caused by the system of values of personality in which the special attention is deserved by such her elements formed on principles of humanism, as rights man, tolerance, justice, solidarity and others like that. Values guide, organize, orient human behavior to determine the goals of activity. Man knows the world through the prism of values, and throughout life they regulate his social behavior. In particular, human rights outline the limits of state power and duty the state in relation to citizens. Tolerance shades their active vital position, formed on the basis of confession of universal rights and basic freedoms of man. And justice and solidarity do not allow to level personality and to render support to her, taking into account general responsibility. In addition, in the context of the global environmental crisis, which leaves humanity a limited time to solve the problem of its survival, environmental safety appears as a priority value of the highest order, the development of which should be directed to all means of educational impact at different stages of preparing the younger generation.

These and other democratic values are basis of Pedagogical Constitution of Europe which

determines principles and methodology of philosophy and policy of process of preparation of new teacher for incorporated Europe of XXI of century.

Thus, modern education is based on universal values, consistent with the specific values of other ethnic cultures; aims at self-realization of the individual; focuses on the development of personality, which occurs holistically, in the unity of mind and feelings, soul and body; affirms the human right to free choice of content, forms, mode of education; carried out under conditions of state and public support, attention, cooperation, rather than formal leadership.

Keywords: humanizing of education, democratization of education, democratic values, values of education.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-148.2020.23>

УДК 373.001:39(4)

Сисоєва С. О., Дічек Н. П.

ДО ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКОМУ ВИМІРІ

В умовах посилення в Європі у XXI ст. міграційних процесів виняткового значення набули питання міжкультурної комунікації людей, у результаті якої здійснюється трансформація і пристосування ціннісних орієнтацій та норм поведінки, відбувається поглинання/витіснення чи заміна світоглядних векторів. Смысловірною категорією, яка регулює стосунки між людьми, на міжнародному рівні визнано толерантність як певний механізм, що здатен узгоджувати численні суперечності і розбіжності ідей та традицій, сприяти подоланню різних форм соціальної напруги та радикалізму. Нагальною є необхідність формувати у нових поколіннях транскордонну і полікультурну толерантність, аби молодь вчилася жити у різних культурних просторах, не відчуваючи культурного шоку, не сповідуючи шовінізм, ксенофобію, національну обмеженість.

За науковою пропозицією вчених Сілезького університету (м.Цешин, Польська Республіка) в Україні провели дослідження деяких аспектів етносоціальних уявлень українських студентів та їхнього ставлення до міжкультурної комунікації, зокрема з поляками як представниками сусіднього етносу й етнічної меншини.

Мета статті – висвітлення результатів масового анкетування студентів університетів різних регіонів України (1025 осіб з 8 великих міст), у яких віддзеркалено мовні, просторово-територіальні, конфесійні ідентичності респондентів, їхнє сприйняття поляків, загальні уявлення про етнонаціональні конфлікти, ставлення до міжетнічних шлюбів. Анкетування проводилося очно і дало змогу зібрати емпіричні дані про стан досліджуваних питань.

З'ясовано, що українським студентам притаманна висока (100%) комунікаційна відкритість, етнічна і релігійна толерантність, переважно прагматична європоцентричність. Українські студенти не вбачають жодних труднощів у стосунках між поляками та українцями, переважна більшість (73%) українців відчувають симпатію до поляків. Водночас характерною для українських студентів виявилася соціальна інертність і міжкультурна байдужість.

Ключові слова: толерантність, мовна, етнічна, просторово-територіальна, конфесійна самоідентифікація, міжкультурна комунікація, українці, поляки.